

DOCUMENTS NOTARIALS EN CATALÀ

De fet, la campanya a favor dels documents notarials en català no és altre que un aspecte més de la lluita per viure plenament en català, i comporta o vol comportar, un canvi de mentalitat.

En la història recent tots hem conegut venerables, o joves notaris, inserits dins un marc de procediment que els encotillava en l'ús exclusiu d'un sol vehicle lingüístic. Monolingües, llengua A en el procediment, monolingües, llengua B, en el tracte i aclariments amb el client; bilingües tothora ells mateixos, per tal com havien de traduir en doble sentit: la fórmula per fer-la entenedora al client i el desig mateix del client. Manejaven, a la força, dues llengües.

Absurd, però un absurd que tothom havia heretat, car des de feia temps estàvem acostumats a identificar la notaria més com una emanació de les oficines estatals que no com un servei directe al poble. I desgraciadament identificàvem les oficines estatals com reductes ocupats per gent de fora, la gent del "*vuelva usted mañana*". Aquella realitat no era pròpiament franquista: des de tot el segle passat l'entrada de notaris de fora fou important, i fou, a més, el segle de la destrallada a la documentació i al registre en català. Afegim-hi el pes social dels membres de la professió, una aurèola que detentaven, particularment als països llatins, el caràcter quasi sacramental dels seus formularis, el poder - entès com una taumatúrgia - de les seves rúbriques, capaces, entre d'altres miracles, d'autenticar qualsevol cosa dita o escrita al seu davant, "ante mí"; tot jugava a favor d'una escenogràfica magnificació de la figura notarial que començava per la filigrana de la signatura, o sigui, aquella mena de codi secret. El notari entrava en la categoria d'ésser sacerdotal, i per esforços que ell fes per posar-se al nivell dels ciutadans que servia, aquests encara li agraïen que per a l'exercici de la professió emprés una llengua litúrgica, la de les grans decisions, la del governador civil, la del general que passava revista al sometent, la dels

enlevitats ministres. Situació de diglòssia palesa, i el mot encara no s'havia inventat. Llengua A, important, dels actes públics i dels documents, llengua B, domèstica, dels sentiments i la vida privada.

Els escassos documents notariaus que els avatars de guerres i trasllats m'han permès conservar de la meua família paterna, deixen morir la redacció catalana - notaries de Reus, Tàrrrega, Montblanc, Santa Coloma, l'Espluga de Francolí.-- cap a 1860 i se substitueix per la redacció castellana. Abans, principalment fins a 1850, el redactat dels documents -èpoques, vendes, capítols matrimonials, - és totalment en català, si bé a vegades la fe del notari apareix al final en castellà i sempre la nota de registre. La bellesa del català entre registral i rural d'aquells papers de fil amb segell de trenta i sis maravedísos o dos rals de velló és rotunda: Sia a tothom notori...per real i efectiva entrega, fi que en lo esdevenidor no consti ser...I parlo sobre dit atorgant el qual afirmo conèixer jo lo notari, i que diu no saber de escriure"

El 1904 en dues ocasions la revista satírica Cu-Cut fa barrila amb els notaris de fora que no entenen la llengua, i un poc grosserament explica que una deixa de 100 lliures es transforma en la traducció notarial en 40.000 grams.... o que la disposició testamentària exposada com "deixo tot l'hort mà davall de casa.. és traduïda per "dejo todo el oro de debajo de la vivienda", facècies amb què posaven anècdota a una categoria que anava en contra d'una autèntica entesa, i que només els mesells podien ignorar com era de sagnant..

Naturalment, si constatem de 1860 ençà una trasllació vers el castellà com a llengua exclusiva a les notaries, això estava en sintonia amb les lleis del notariat de 1862 i dels registres de 1870, encara que una atmosfera de castellanització ja estava estenent-se des de Carles III i des de la creació de les províncies, forma jacobina, potser inventada a França amb els *departements* (i adoptada ben de grat per l'alt

funcionariat centralista de Madrid), d'enrasar un país. El clergat, de vegades, feia el joc, innecessàriament a aquest atmosfera : trobo una certificació d'òbit estesa el 1869 pel rector Fc. Batiste i Sales, arxiprest de Sant Martí de Maldà, redactada en castellà des de la parròquia: hom hauria esperat això tal vegada d'un secretari municipal o un "escribano numerario" , no d'un capellà de l'arquebisbat de Tarragona.

Els quaranta anys d'imposició de la llengua dita de l'imperi no han acabat del tot, altrament no caldria emprendre accions com aquesta: fonamentalment, a la vista de la nova Llei del català, objectivament un pas endavant -subjectivament la podem veure amb reserves- convé un canvi d'actitud. Dins els anys 90s, -ara mateix- he vist en un jutjat de Lleida una forense, ignorant totalment el català, fent en castellà retòric un interrogatori preceptiu per a incapacitació a un minusvàlid psíquic de parla catalana , ajuntant improcedència amb ignorància culpable. Si algun àmbit requereix una total precisió i transparència lingüística és el judicial i el notarial: qui declara o respon al magistrat, ponent o advocat, i qui vol tenir testimoni escrit d'afectes i pertinences ha de poder fer-ho i llegir-ho en la pròpia llengua, que és, en ella mateixa, un perfecte marc de llibertat. Tan senzill i tan directe . Tan difícil encara !

Josep Vallverdú